

6. Blok – Exekuce, insolvence

Mgr. Marek Pšenko, advokát

OSNOVA

ÚVOD – struktura

Exekuce

- pojem, druhy
- proces

Insolvence

- prameny práva
- výklad pojmů
- odlišení od exekuce
- oddlužení jako způsob řešení úpadku

Ke studiu základních pojmů vhodná online příručka MPSV :

<http://pravoef.econ.muni.cz/>

<https://exekuce.justice.cz/slovník-pojmu/>

<https://insolvence.justice.cz/slovník-insolvenčních-pojmu/>

EXEKUCE

Exekuce – pojem, účel

- Vymáhání splnění povinnosti (oprávněný x povinný)
- Vykonatelná rozhodnutí
 - Vykonatelnost – po uplynutí lhůty ke splnění povinnosti
 - Zpravidla návaznost na právní moc – výjimka u předběžně vykonatelných rozhodnutí
- Schválené smíry
- Notářské zápisy se svolením k přímé vykonatelnosti
 - Pro případ nesplnění závazku
- Exekuci zpravidla předchází řízení, ev. Sepis notářského zápisu

Druhy výkonu rozhodnutí

- Exekuce/výkon rozhodnutí
 - Soud – soudní výkon rozhodnutí - OSŘ
 - Soudní exekutor – exekuce dle EŘ
 - Správní orgány – „správní“ exekuce - SŘ
 - Správce daně – daňová exekuce - DŘ

Exekuce - EŘ

- Soudní exekutor
 - Osoba pověřená exekučním úřadem
 - Označení „soudní exekutor“ a „exekutorský úřad“
 - Exekutorská komora ČR
 - Nikoliv subjekty vymáhající pohledávky (agentury apod.)
- Soudní exekutor dle určení navrhovatele
- Exekuční řízení se zahajuje na návrh – k okamžiku doručení návrhu exekutorovi
- Není místní příslušnost (byť o ní zákonodárce dlouhodobě uvažuje...)

Exekuce - EŘ

- Příloha návrhu – exekuční titul
 - a) vykonatelné rozhodnutí soudu nebo exekutora, pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek,
 - b) vykonatelné rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo nebo postihuje majetek,
 - c) vykonatelný rozhodčí nález,
 - d) notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního právního předpisu,
 - e) vykonatelné rozhodnutí a jiný exekuční titul orgánu veřejné moci,
 - f) jiná vykonatelná rozhodnutí a schválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon
- Výjimky – nelze podat exekuční návrh (§37 EŘ)

Exekuce - EŘ

- Pověření vedením exekuce – soud
- Případně pokyn k odmítnutí, zamítnutí nebo zastavení
- Od pověření exekutor zjišťuje majetek povinného – součinnost třetích osob (rozdíl – soudní výkon rozhodnutí)
- Vyrozumění o zahájení exekuce
 - Generální inhibitorium – zákaz nakládání s majetkem vyjma:
 - běžné obchodní a provozní činnosti,
 - uspokojování svých základních životních potřeb,
 - uspokojování základních životních potřeb osob, ke kterým má dlužník vyživovací povinnost,
 - udržování a správy majetku.
 - Možnost omezení zákazu nakládání s majetkem
 - Porušení - neplatnost

Exekuce - EŘ

- Výzva ke splnění vymáhané povinnosti
 - Lhůta 30 dní
 - vč. Nákladů exekuce
 - V případě úhrady - vydání příkazu k úhradě nákladů exekuce a ukončení exekuce
- Exekuční příkaz
 - Způsob provedení exekuce
 - Majetek postižený exekucí
 - Speciální inhibitorium (absolutní neplatnost právního jednání – rozdíl oproti generálnímu inhibitoriu)
- Exekuce dle exekučního příkazu nemůže být proveden ve lhůtě dle výzvy ke splnění vymáhané povinnosti

Exekuce - EŘ

- Exekuci ukládající zaplacení peněžité částky lze provést
 - srážkami ze mzdy a jiných příjmů,
 - příkázáním pohledávky,
 - prodejem movitých věcí a nemovitých věcí,
 - postižením závodu,
 - správou nemovité věci,
 - pozastavením řidičského oprávnění
- Způsob exekuce ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky se řídí povahou uložené povinnosti. Takovou exekuci lze provést
 - vyklizením,
 - odebráním věci,
 - rozdělením společné věci,
 - provedením prací a výkonů.
- Exekuci prodejem zástavy lze pro zajištěnou pohledávku provést prodejem zastavených movitých věcí a nemovitých věcí

Exekuce - EŘ

- Způsob provedení exekuce určuje exekutor
- Pořadí – exekuce zaplacení peněžité částky
 - příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu, a nepostačuje-li to, pak příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu
 - příkázáním jiné peněžité pohledávky s výjimkou pohledávky z penzijního připojištění nebo doplňkového penzijního spoření, postizením jiných majetkových práv, srážkami ze mzdy a jiných příjmů, správou nemovité věci nebo pozastavením řidičského oprávnění
 - prodejem movitých věcí, prodejem nemovitých věcí, které povinný nepoužívá k bydlení sebe a své rodiny, postizením závodu nebo příkázáním pohledávky z penzijního připojištění nebo doplňkového penzijního spoření
 - prodejem nemovitých věcí, které povinný používá k bydlení sebe a své rodiny

Exekuce - EŘ

- Odklad exekuce
 - Na návrh povinného
 - Bez návrhu
 - Povinný se ocitl bez svého zavinění v situaci, kdy by bezodkladný výkon mohl mít zvláště nepříznivé účinky
- Zastavení exekuce
 - Na návrh povinného
 - Bez návrhu
 - Exekuce neměla být vedena
 - Důvod pro vedení exekuce zanikl
 - Dlouhodobě bezvýsledné exekuce

Soudní výkon rozhodnutí

- Podle OSŘ
- Srovnání s exekucí
- Provádí soud
- Na návrh
 - Uvedení způsobu provádění výkonu rozhodnutí
 - Označení majetku

INSOLVENCE

Prameny práva

- Insolvenční právo – samostatné právní odvětví? / součást obč. práva procesního
- LZPS + ÚSTAVA + další -> ÚSTAVNÍ POŘÁDEK
- Insolvenční zákon - č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení
- Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (zejména část šestá)

Základní pojmy

- Definice úpadku
- řešení úpadku sanační vs. likvidační způsob (oddlužení, konkurs, reorganizace)
- Uspokojení v insolvenčním řízení
- Transparentnost řízení (viditelnost a doručování skrze veřejný ins. rejstřík)
- Role insolvenčního správce v řízení

- Subjekty řízení – dlužník (i manželé), věřitelé, ins. správce, ins. soud (krajský)

Základní pojmy

- Vymezení pojmu úpadku - § 3 InsZ

FORMY ÚPADKU

- Platební neschopnost (Cash flow insolvency)
dlužník není schopen hradit své peněžité závazky - § 3 odst. 1 InsZ + **odst. 2!!!**
- Předlužení (Balance sheet insolvency)
souhrn závazků dlužníka převyšuje hodnotu jeho majetku - § 3 odst. 4 InsZ
- (+ hrozící úpadek - §3 odst. 5 InsZ)

Předmět ins. řízení

Předmětem insolvenčního práva je:

- a) řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů, a
- b) oddlužení dlužníka.

Insolvence/Exekuce

- jak dosáhnout maximálního uspokojení věřitele, když se dlužník dostane do problému?!
- který nástroj k tomu zvolit?!
- IŘ probíhá za účelem
 - a) řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka k uspořádání majetkových vztahů (dlužník - osoby dotčené dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k uspokojení dlužníkových věřitelů - co nejvyššímu a zásadně poměrnému),
 - b) oddlužení dlužníka.
- EŘ probíhá za účelem
 - vynucení splnění povinnosti dlužníka (povinného) – výkon exekučního titulu

Insolvence/Exekuce

- USPOKOJENÍ VĚŘITELŮ

EXEKUCE – metoda časové přednosti, přednost má (většinou) ten věřitel, v jehož prospěch byl konkrétní majetek dlužníka postižen nejdříve

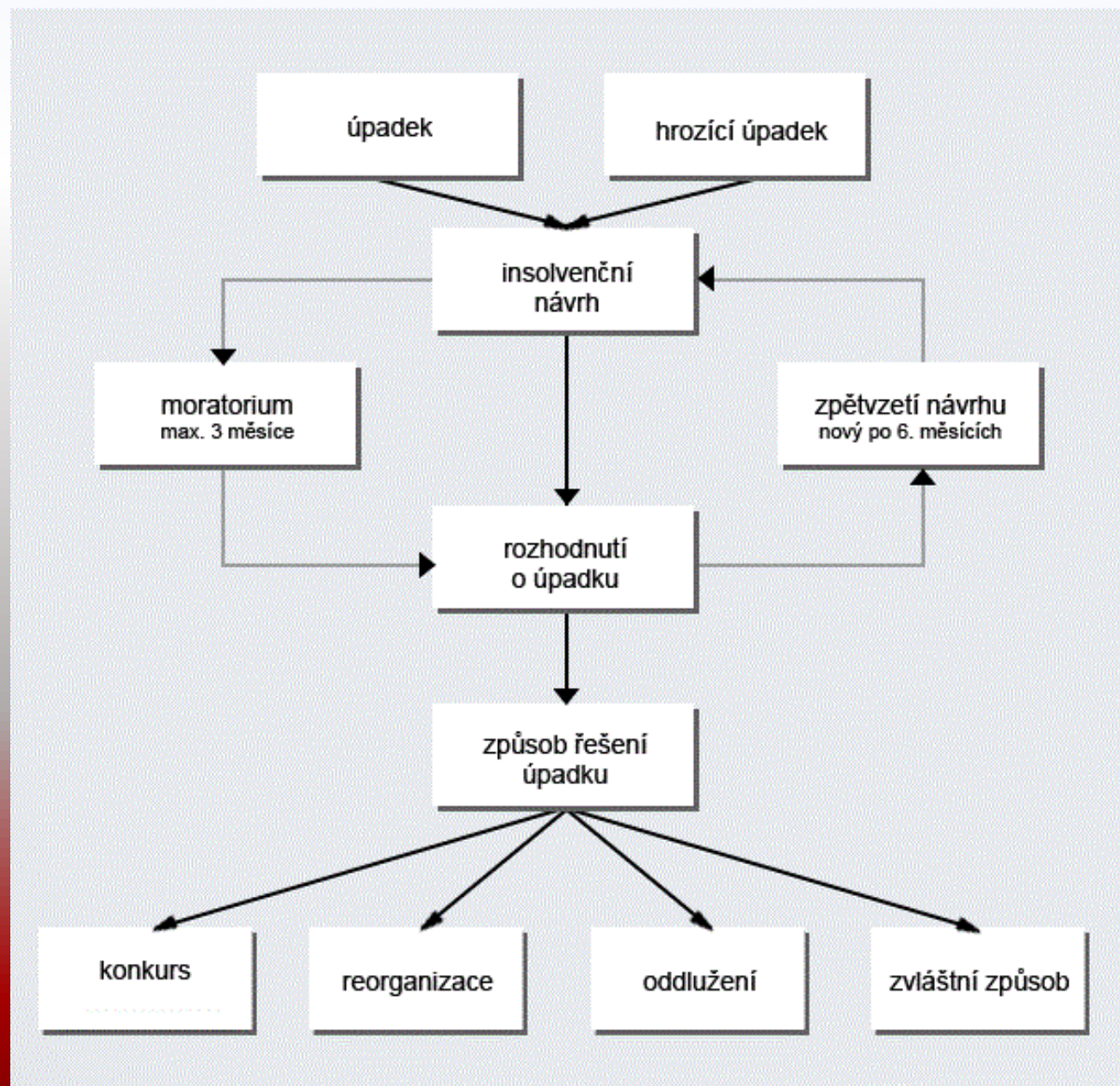
INSOLVENCE – metoda poměrného uspokojení, celý majetek dlužníka je zpeněžen, pohledávky všech věřitelů jsou uspokojeny poměrně

Faktické dopady insolvence

- věřitel ztrácí své pořadí pro uspokojení, které měl zajištěno v exekučním řízení
- pokud věřiteli nebyly dosud vyplaceny vymožené prostředky, už je pravděpodobně nedostane v celé výši, jako by tomu bylo v exekuci
- Exekuce většinou trvá tak dlouho, než buď dlužník nebo jeden z věřitelů (mnohost věřitelů jako znak úpadku) podá ins. návrh
- Pozor na šikanózní insolvenční návrhy (sankce dle InsZ)

Zahájení procesu insolvenčního řízení

- Zahájení na základě insolvenčního návrhu – dlužník/věřitel
- zákonná povinnost věřitele podat insolvenční návrh dle § 98 InsZ
- DŮSLEDEK nepodání => § 99 InsZ - odpovědnost
- Omezenost subjektů k podání návrhu v případě oddlužení
- nekvalifikované procesní návrhy zdržují řízení, snižují uspokojení věřitelů, mohou zmařit další provoz závodu dlužníka, mohou mít negativní dopady na zaměstnanost v regionu, příjmy státního rozpočtu
- Šikanózní ins. návrhy – 128a InsZ (až 500.000,- Kč pokuta)

Zahájení procesu insolvenčního řízení

- Zahájení na základě insolvenčního návrhu – dlužník/věřitel
- zákonná povinnost věřitele podat insolvenční návrh dle § 98 InsZ
- Důsledek nepodání => § 99 InsZ - odpovědnost
- Omezenost subjektů k podání návrhu v případě oddlužení
- nekvalifikované procesní návrhy zdržují řízení, snižují uspokojení věřitelů, mohou zmařit další provoz závodu dlužníka, mohou mít negativní dopady na zaměstnanost v regionu, příjmy státního rozpočtu
- Po podání návrhu insolvenční soud (Krajský soud) zkoumá, zda je dlužník v úpadku

Insolvenční řízení

- Po rozhodnutí o úpadku se rozhoduje o způsobu řešení úpadku (tato dvě rozhodnutí mohou být spojena v jedno)
- U fyzických osob přichází v úvahu oddlužení a konkurz (sanační a likvidační způsob řešení úpadku)
- U právnických osob přichází v úvahu reorganizace a konkurz (sanační a likvidační způsob řešení úpadku)
- Konkurz – zpeněžení majetkové podstaty, pohledávky zásadně nezanikají, pokud nejsou uspokojeny
- Oddlužení - Zpeněžení majetkové podstaty + plnění splátkového kalendáře, pohledávky zanikají ačkoliv nebyly uspokojeny

Způsoby řešení úpadku

- viz § 4 odst. 1 IZ:
- **Konkurs**
- **Reorganizace**
- **Oddlužení**
- **Zvláštní způsoby řešení úpadku**, které IZ stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů.
- Způsob řešení úpadku se stanoví:
 - rozhodnutím o prohlášení konkursu
 - rozhodnutím o povolení reorganizace
 - rozhodnutím o povolení oddlužení
- **Pohledávky věřitelů se přihlašují ve lhůtě dvou měsíců** po zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku. Zmeškání lhůty způsobuje neuspokojení pohledávky v rámci insolvenčního řízení a současně nemožnost ji po dobu insolvenčního řízení uplatnit vůči dlužníkovi jiným způsobem.
- Rozlišujeme pohledávky zajištěné, nezajištěné, podmíněné, podřízené, vykonatelné, vyloučené z uspokojení v insolvenčním řízení.

Oddlužení

- Jeden ze způsobů řešení úpadku
- Oddlužení (lidově osobní bankrot) může využít
 - fyzická osoba, která nemá dluhy z podnikání
 - právnická osoba, která podle zákona není považována za podnikatele a která současně nemá dluhy z podnikání
 - Povolit oddlužení tudíž lze i OSVČ, pokud má dluhy spotřebitelského charakteru.
- Za určitých podmínek může soud povolit oddlužení i osobě, která má dluhy z podnikání.

Oddlužení

- Jeden ze způsobů řešení úpadku
- Oddlužení (lidově osobní bankrot) může využít
 - fyzická osoba, která nemá dluhy z podnikání
 - právnická osoba, která podle zákona není považována za podnikatele a která současně nemá dluhy z podnikání
 - Povolit oddlužení tudíž lze i OSVČ, pokud má dluhy spotřebitelského charakteru.
- Za určitých podmínek může soud povolit oddlužení i osobě, která má dluhy z podnikání.
- Návrh na povolení oddlužení může podat pouze dlužník spolu s insolvenčním návrhem.
- Náležitostí návrhu jsou zejména údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 12 měsících, údaje o příjmech dlužníka za posledních 12 měsíců a návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší.
- Lze realizovat i **společné oddlužení manželů**, prostřednictvím společného návrhu manželů.

Oddlužení

- Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je splněno, jestliže
 - dlužník splatil nezajištěným věřitelům jejich pohledávky v plné výši,
 - dlužník v době 3 let od schválení oddlužení splatil nezajištěným věřitelům alespoň 60 % jejich pohledávek,
 - po dobu 5 let od schválení oddlužení nebylo dlužníku oddlužení zrušeno a dlužník neporušil svou povinnost vynaložit veškeré úsilí, které po něm bylo možno spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů; má se za to, že tuto povinnost neporušil, jestliže v této době splatil nezajištěným věřitelům alespoň 30 % jejich pohledávek.
- V roce 2018 v tuzemsku 114 000 lidí v osobním bankrotu. Viz mapa osobních bankrotů a <https://www.ceska-justice.cz/2019/05/mapa-insolvenci-osobnim-bankrotu-bylo-loni-cesku-114-000-lidi/>.
<http://mapabankrotu.cz/>

Majetková podstata

- Majetková podstata je tvořena v případě insolvenčního **návrhu věřitele majetkem**, který dlužníkovi patřil **v době omezení práva dlužníka nakládat** s jeho majetkem předběžným opatřením, majetkem, který dlužníkovi **patřil v době vydání rozhodnutí o úpadku**, a majetkem, který dlužník **nabyl v průběhu IŘ** po vydání těchto rozhodnutí.
- Majetková podstata je tvořena v případě insolvenčního **návrhu dlužníka majetkem**, který dlužníkovi **patřil ke dni zahájení IŘ**, jakož i majetkem, který dlužník **nabyl v jeho průběhu**.
- Do majetkové podstaty dlužníka náleží i **majetek ve společném jmění dlužníka a jeho manžela**. (Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 151/2017, ze dne 31. 10. 2019, více viz https://www.profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=46&id_article=261999&csum=25f33f57)
- **Do majetkové podstaty patří** peněžní prostředky, věci movité a nemovité, podnik, soubor věcí a věci hromadné, vkladní knížky, vkladní listy a jiné formy vkladů, akcie, směnky, šeky nebo jiné cenné papíry anebo jiné listiny, jejichž předložení je nutné k uplatnění práva, obchodní podíl, dlužníkovy peněžité i nepeněžité pohledávky, včetně pohledávek podmíněných a pohledávek, které dosud nejsou splatné, dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci, další práva a jiné majetkové hodnoty, mají-li penězi ocenitelnou hodnotu.

Druhy pohledávek

- **Pohledávky za majetkovou podstatou** jsou pohledávky, které vznikají až po zahájení insolvenčního řízení (popř. po vydání rozhodnutí o úpadku), např. hotové výdaje a odměna insolvenčního správce, náklady na udržování a správu majetku dlužníka, platby státu – daně, poplatky, pojistné na sociální zabezpečení apod.
- **Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou** jsou v podobném režimu jako pohledávky za MP, např. dlužné mzdy pracovníkům, Úřadu práce za náhradu mzdy, kterou vyplatil zaměstnancům, na zákonném výživném, na náhradu škody způsobené na zdraví apod.
- Ostatní pohledávky
- Pohledávky, které se v ins. řízení neuspokojují

Insolvenční správce

- Je procesním subjektem insolvenčního řízení.
- Podle zákona o konkursu a vyrovnání (před InsZ) označovaný jako **správce konkursní podstaty**
- IS jako **administrátor insolvenčního řízení** nakládá s majetkovou podstatou, má odpovědnost za zpeněžení majetku, řeší insolvenční a incidenční spory.
- **Není vždy osobou s dispozičním oprávněním.**
- Osobou s dispozičním oprávněním je IS v případě prohlášeného konkursu, v případě povolené reorganizace je až v případě vydaného samostatného rozhodnutí soudu. U oddlužení má dispoziční oprávnění zpravidla dlužník, pokud je oddlužení plněno splátkovým kalendářem, IS v případě zpeněžování majetkové podstaty.
- **Incidenční spor** obecně představuje spor, který je potřeba rozhodnout pro potřebu jiného řízení, které samo pro řešení sporů není způsobilé. V rámci IŘ se jedná o spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, o spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení apod. - viz § 159 IZ

Insolvenční rejstřík

- Je veřejným seznamem.
- Skládá se:
 - ze seznamu insolvenčních správců (údaje o všech insolvenčních správcích)
 - ze seznamu dlužníků
 - z insolvenčních spisů v elektronické podobě.
- Jeho předchůdcem byla Evidence úpadců.
- Veřejně přístupný přes portál justice.cz: <https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>
- Pro vysvětlení dalších pojmů lze navštívit Slovníček insolvenčních pojmů: <https://insolvence.justice.cz/slovník-insolvencnich-pojmu/>

Děkuji za pozornost

Mgr. Marek Pšenko, advokát
psenko.marek@gmail.com